

Nr 15.

Av herr **Utbult m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till främjande av beredning och avsättning av fisk.*

Så långt tillbaka som någonting är känt om vårt lands ekonomiska förhållanden har sillen uppträtt periodvis vid Sveriges västkust. Redan i Snorre Sturlassons historieskrivning finner man en uppgift om att sillen åter började gå mot land under Haakon Jarls regering. Denne norske regent började sin styrelse år 970, och av Snorre Sturlassons uppgift synes framgå, att sillfiskets periodicitet redan vid den tiden var en gammal erfarenhet. Stora sillfiskeperioder ha sedan uppträtt med en viss regelbundenhet. Näst efter den av Snorre Sturlasson antydda perioden inföll en sådan under 1100-talets senare del. Detta fiske var särskilt koncentrerat till sydkusten och gav åt städerna Falsterbo och Skanör deras storhetstid. I slutet på 1200-talet och början av 1300-talet omtalas en sillperiod som varade i cirka 80 år. Efter en period av mera begränsad omfattning under 1400-talet kom en av de märkligaste högkonjunkturerna för sillfisket under tiden 1550 till 1590. Den årliga fiskesäsongen sträckte sig då ifrån september till nyår. Huvudorten för sillfisket och den därtill anknutna köpenskapen var denna gång Marstrand. Enbart från denna stad utskeppades ända till 600 000 tunnor sill årligen. Under 1600-talet var sillperioden av mindre varaktighet och omfattning, under det att en av de verkligt stora sillperioderna inföll under tiden 1747 till 1808. Mot slutet av denna period gick sillen upp i fjordarna och t. o. m. in i älvarna ovanför Göteborg. Sålunda fångades under 1787 inte mindre än 3 miljoner tunnor sill, varav 600 000 tunnor användes till föda. Under denna tid användes större delen för tillverkning av tran. Tillverkningen därav uppgick vissa år till 120 000 tunnor. Efter år 1808 har vi haft en mindre sillperiod som började 1878 och varade i ett 20-tal år. Även om denna var av mindre omfattning både i fråga om längd och intensitet, hade den ändå stor ekonomisk betydelse.

Den historiska erfarenheten synes alltså tala för att en av de stora sillperioderna nu kan börja när som helst. Påtagliga erfarenheter varsla också härom. Under de sista tre åren har sillen uppträtt i ökade mängder vid västkusten, och detta gäller särskilt den sista höstsäsongen. Sillen gick då in i vikar och fjordar på ett sätt, som inte förekommit annat än under de verkliga sillperioderna. Under november och december voro sillstimmen i en del fall så täta, att fiskare som träffade på desamma endast kunde sätta en liten del av snörpvadarna i sjön, och ändå brusto dessa vid flera tillfällen sönder, på grund av för stora fångster.

De svenska fiskarna äro nu utrustade med sådana båtar och redskap att mycket stora mängder sill kunna fångas. Vi ha emellertid för närvarande inte möjligheter att tillvarataga dylika fångster. Varken export av färsk sill eller saltning för landets behov eller för export räcker till i detta avseende. Å andra sidan är det uppenbart, att vi nu ha möjlighet att på annat sätt tillvarataga och använda nästan obegränsade mängder av en så värdefull råvara som sillen. Fettet kan tillvaratagas i form av sillolja, och denna kan efter särskild behandling användas för bl. a. framställning av matfett. År 1947 importerade vi ca 12 miljoner kg olja till ett värde av 15 à 20 miljoner kronor. Silloljan bör emellertid kunna tillverkas inte bara för vårt lands eget behov, utan även för export.

Sedan oljan pressats ur sillen kan större delen av återstoden användas för tillverkning av sillmjöl. Under senare år ha vi endast kunnat köpa mindre mängder, 1 000 à 2 000 ton, av denna vara, och detta till relativt högt pris. Sillmjölet är ett förstklassigt äggviterikt kraftfoder, som i lämplig kombination med andra fodermedel kan användas både för ägg-, fläsk- och mjölkproduktion. Särskilt skulle en vidgad odling av potatis, som ger ett näringsrikt men något för äggvitefattigt foder, tillsammans med sillmjöl kunna ge underlag för en betydligt vidgad fläskproduktion. Därmed skulle följa en rikligare tillgång på kött och fläsk samt en gynnsam inverkan på svensk handelsbalans både genom ett minskat behov av importerade fodermedel och kanske också genom ett återupptagande av fläskexporten.

Förutsättningen därför är emellertid att vi utan dröjsmål börja utbygga de industriella anläggningar, som behövas för att tillvarataga de stora värden en ny sillperiod kan föra ända fram till våra kuster. För närvarande äro vi i detta avseende synnerligen illa rustade. De nuvarande fiskmjölsfabrikerna kunna inte mottaga mera än 12 000 à 13 000 hl sill per vecka, under det att de svenska fiskarna utan svårighet kunna fånga 25 000 hl på en enda natt ute till havs, när tillgången är god. Om sillen går in i fjordarna kunna givetvis långt större mängder fångas. Då vi för närvarande inte ens ha möjlighet att ordna avsättningen från ett normalt fiske, bör det inte vara någon risk att omedelbart sätta i gång utbyggnad av denna industri. Nämnas bör att Norge har ett 30-tal fiskmjölsfabriker och att detta land fortsätter utbyggandet oavbrutet. För närvarande torde vårt grannland ha möjlighet att på olika sätt taga hand om 7 à 8 miljoner hl fisk under en kort säsong på 8 à 10 veckor. Vårt land kommer för närvarande inte upp till hundradelen av Norges kapacitet.

I bilaga nr 30 till årets statsverksproposition begär statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet under punkt 15 att riksdagen till lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. för budgetåret 1949/50 måtte anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor. Fiskeristyrelsen har i en skrivelse av den 20 augusti 1948 begärt 2 000 000 kronor. Styrelsen, som framhåller att de största lånekraven avse anläggningar av fryshus, skriver bl. a.: »Om landets fiskerinäring skall kunna hävda sig i konkurrensen på

exportmarknaden, är det oavvisligen nödvändigt, att kraftigare åtgärder vidtagas för åstadkommande av fryshus och liknande anläggningar även i nuvarande läge.» Statsrådet säger sig beakta vikten av att fryshusanläggningar i ökad utsträckning komma till stånd, men anser att »den återhållsamhet, som måste iakttagas i fråga om statlig investeringsverksamhet», lägger hinder i vägen för en verksamhet av den omfattning, som fiskeristyrelsen föreslagit.

Enligt vår mening tala både ett allmänt ekonomiskt övervägande och den speciella situation, vari vårt land befinner sig, för en kraftig och omedelbar utbyggnad av fabriker för tillvaratagning av fisk. Vi ha mycket stora värden investerade i båtar och redskap. Om fiskeflottan får utnyttja hela sin kapacitet kunna, som ovan nämnts, mycket värdefulla produkter i stora mängder tillföras vårt land. Såväl inom fiskerinäringen som vid de mindre jordbruk, vilkas innehavare äro inställda på animalisk produktion, kan alltså en effektivare användning av en redan befintlig produktionsapparat komma till stånd.

Med hänsyn till det stora intresse, som både fiskets och lantbrukets utövare ha av att denna fråga ordnas, bör ekonomisk medverkan från olika håll kunna vinnas för industriens utbyggnad. Det är dock inte möjligt att lösa alla härmed sammanhängande problem utan statsmakternas medverkan, såväl i ekonomiskt avseende som då det gäller utredningar, materielanskaffning och byggnadstillstånd.

Med stöd av det ovan anförda hemställas,

att riksdagen måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning angående vilka åtgärder som böra vidtagas för avsättning av fisk, särskilt med hänsyn till de stora mängder sill, som kunna landas om en ny sillperiod inträder,

2) till lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Stockholm den 15 januari 1949.

Birger Utbult.

Wald. Svensson.

Sven Gustafsson.

Johan Ahlsten.

Edvard Mårtensson.

A. Widén.

Hj. Ahman.

Sven Antby.

Rudolf Boman
i Kieryd.